

PROSTOR

22 [2014] 1 [47]

ZNANSTVENI ČASOPIS ZA ARHITEKTURU I URBANIZAM
A SCHOLARLY JOURNAL OF ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING

SVEUČILIŠTE
U ZAGREBU,
ARHITEKTONSKI
FAKULTET
UNIVERSITY
OF ZAGREB,
FACULTY
OF ARCHITECTURE

ISSN 1330-0652
CODEN PORREV
UDK | UDC 71/72
22 [2014] 1 [47]
1-158
1-6 [2014]

POSEBNI OTISAK / SEPARAT | OFFPRINT

ZNANSTVENI PRILOZI | SCIENTIFIC PAPERS

110-121 DINA OŽIĆ BAŠIĆ

URBANA I ARHITEKTONSKA OBILJEŽJA
BLOKA IV.A NA ŽNJANU U SPLITU

URBAN AND ARCHITECTURAL FEATURES
OF BLOCK IV.A IN ŽNJAN, SPLIT

PREGLEDNI ZNANSTVENI ČLANAK
UDK 711.6/721.01 (497.5 SPLIT)"19"

SUBJECT REVIEW
UDC 711.6/721.01 (497.5 SPLIT)"19"

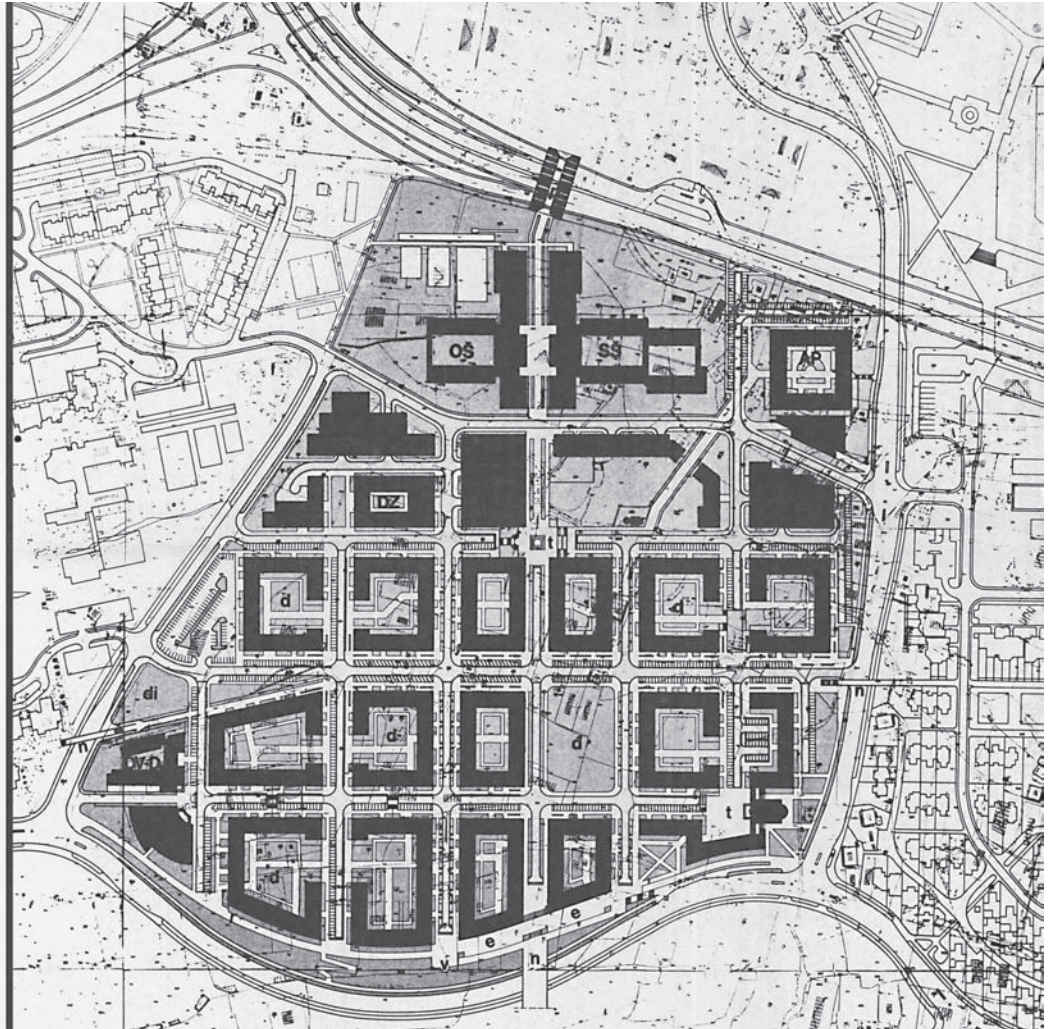
Af

PROVEDBENI
URBANISTIČKI
PLAN PODRUČJA

ŽNJANA

URBANISTIČKO RJEŠENJE

- OBJEKTI**
- STAMBENI
 - STAMBENO-POSLOJNI I TRGOVNA, UGOŠTITELJSKO, USLUGE U. PRIZEMLJU
 - POSLOJNI I TRGOVNA, UGOŠTITELJSKO, USLUGE
 - POSLOJNI I ADMINISTRACIJA, UPRAVA
 - DV** DJEČJI VRTIĆ
 - DV-DJ** DJEČJI VRTIĆ I JASLUKE
 - OŠ** OŠKOLNA ŠKOLA
 - SS** SREDNJOŠKOLSKI CENTAR
 - DD** DRUŠTVENI DOM
 - DZ** DOM ZDRAVLJA
 - M** STANICA MUZIKE
 - P** POŠTA
 - RK** ROŠNA KUĆA
 - G** ETAŽNA PARKIRALIŠTA (GARAZE)
 - C** CRKVA
- KOLNE, KOLNO-PIEŠAČKE I PIEŠAČKE POVRŠINE**
- ▬ ULICA
 - ▬ PARKING PROSTOR
 - ▬ POTHODNIK
 - n ▬ NASTROJNIK
 - ▬ PRISAŽ
 - t ▬ PIAČETA - TRG
 - ESPLANADA
 - v ▬ VODENAC
- ZELENE POVRŠINE**
- d GARDIN
 - ▬ ULINA DRVORED
 - d ▬ DVOR STAMBENOG BLOKA
 - di DJEČJE IGRALIŠTE
 - ▬ OSTALE ZELENE POVRŠINE
- KULTURNO - HISTORUSKI SPOMENICI**
- CRKVA SV. LOMRE
 - SPOMEN OBLJEČJE IZ NOB
 - KLAČA - OŠTIRAK - CENTURNAČE

Sl. 1. PROVEDBENI URBANISTIČKI PLAN PODRUČJA ŽNJANA, 1986., URBANISTIČKO RJEŠENJE
Fig. 1. ŽNJAN AREA, URBAN PLAN, 1986, URBAN-PLANNING SOLUTION

DINA OŽIĆ BAŠIĆ

URED OVLAŠTENE ARHITEKTICE
HR – 21000 SPLIT, ĆIRILA I METODA 38
dob2112@yahoo.com

PREGLEDNI ZNANSTVENI ĆLANAK
UDK 711.6/721.01 (497.5 SPLIT)"19"
TEHNIĆKE ZNANOSTI / ARHITEKTURA I URBANIZAM
2.01.04. – POVIJEST I TEORIJA ARHITEKTURE
I ZAŠTITA GRADITELJSKOG NASLIJEĀA
ĆLANAK PRIMLJEN / PRIHVACEN: 17. 3. 2014. / 10. 6. 2014.

LICENSED ARCHITECTURE OFFICE
HR – 21000 SPLIT, 38, ĆIRILA I METODA ST.
dob2112@yahoo.com

SUBJECT REVIEW
UDC 711.6/721.01 (497.5 SPLIT)"19"
TECHNICAL SCIENCES / ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING
2.01.04. – HISTORY AND THEORY OF ARCHITECTURE
AND PRESERVATION OF THE BUILT HERITAGE
ARTICLE RECEIVED / ACCEPTED: 17. 3. 2014. / 10. 6. 2014.

URBANA I ARHITEKTONSKA OBILJEŹJA BLOKA IV.A NA ŹNJANU U SPLITU

URBAN AND ARCHITECTURAL FEATURES OF BLOCK IV.A IN ŹNJAN, SPLIT

BLOK IV.A
POSTMODERNA ARHITEKTURA
POSTMODERNI URBANIZAM
SPLIT
ŹNJAN

BLOCK IV.A
POST-MODERN ARCHITECTURE
POST-MODERN URBANISM
SPLIT
ŹNJAN

Ćlanak prouĀava programske, natjeĀajne, urbanistiĀke i arhitektonske projekte za stambeni blok IV.a na Źnjanu u Splitu, dovršen 1991. godine. Izvršena je usporedna analiza urbanistiĀkog rješenja i stambenih zgrada bloka s istovremenim europskim primjerima (IBA Berlin 1984.), Āime je blok sagledan u europskom i svjetskom kontekstu postmoderne arhitekture. UrbanistiĀka i arhitektonska postignuĀa bloka IV.a vrijedno su graditeljsko naslijeĀe.

The paper analyses program guidelines, urban planning and architectural competitions, and design projects for block IVa on Źnjan in Split, realized in 1991. The urban solution and the housing is compared with the European examples from the same period (IBA in Berlin from 1984), and thus perceived in the European and world context of postmodern architecture. The urban planning and architectural achievements of Źnjan block IVa are valuable building heritage.

UVOD

INTRODUCTION

Mnozina urbanističkih i arhitektonskih pristupa koji nastaju kao kritika načela moderne dobivaju tijekom sedamdesetih godina 20. stoljeća zajednički naziv postmoderna. Postmoderni urbanizam očituje se u potrazi za identitetom – *duhom mjesta* kroz prepoznavanje povijesnih slojeva i silnica prostora u kojem se gradi (sagledavanje konteksta) te kroz ponovnu primjenu povijesnih uzoraka javnih prostora (trgova, ulica, promenada, rampi...). Analogno, postmoderna arhitektura obilježena je ponovnom primjenom arhitektonskih elemenata povijesnih stilova (uključivo i moderne), znaka i simbola, ukrasa i ornamenta te uvođenjem vernakularnoga u oblikovanje građevine.

Razdoblje sedamdesetih i osamdesetih godina 20. stoljeća u gradu Splitu obilježeno je velikim urbanističkim i arhitektonskim projektom izgradnje Splita III.¹ Ostvarena arhitektura sedamdesetih sa svojim pomakom od 'štipičastog urbanizma' prema tzv. novomu tipološkom modelu 'pješačke ulice' u splitskim naseljima Smrdečac i Trstenik-Radoševac označava prijelaz iz modernoga u postmoderno. Osamdesetih je model 'pješačke ulice' podvrgnut daljnjoj razradi prema modelu 'bloka' u splitskom naselju Žnjan. Članak proučava onaj dio urbanističko-arhitektonskog natječaja, urbanističkog planiranja, arhitektonskog projektiranja i izvedbe građevina koji se odnosi na središnju stambenu zonu obuhvata naselja Žnjan jer predstavlja

jedinu izgrađenu strukturu cjelokupnoga planiranog zahvata.

NATJEČAJNA I URBANISTIČKA DOKUMENTACIJA NASELJA ŽNJAN

COMPETITION AND URBAN DOCUMENTS OF ŽNJAN AREA

Naselje Žnjan, kao sastavni dio projekta Splita III prema *Generalnom urbanističkom planu Grada Splita* [GUP] iz 1971. godine, bilo je namijenjeno za stanovanje i smještaj novoga gradskog središta – 'artefakta Žnjan'.² Natječajni program za urbanističko rješenje Žnjana sastavljen je na temelju *Programa za Provedbeni urbanistički plan sereg područja Žnjana* Žarka Turketa, Ivane Bojic-Niksić i Maje Marojević iz Urbanističkog zavoda Dalmacije (1984.), a predviđao je, kao i GUP Grada Splita, stambenu izgradnju za smještaj 6010 stanovnika.³ Međutim, planirao je smanjenje prostora tzv. gradske opreme javnoga središta (trgovine, usluge, ugostiteljstvo i poslovni sadržaji), u odnosu na GUP, na 8558 m² zbog nedostatka sredstava općinskih fondova.⁴

Koncem 1984. godine raspisan je javni pozivni urbanističko-arhitektonski natječaj, na koji je pristiglo osam radova.⁵ Najboljim je radom proglašen rad skupine arhitekata Marijana Hrzića i Davora Mancea u suradnji s profesorom Nevenom Šegvićem iz Zagreba (Sl. 2.), a koji su žnjanskom platou pristupili po uzoru na europsku urbanističku i arhitektonsku misao toga doba.⁶ Rad postavlja ortogonalni sustav koji opisuje izgradnju kvadratnih ili pravokutnih blokova unutar zadane ulične mreže, pozivajući se na arhetip obližnje Dioklecijanove palače.⁷ Preispituje model grada 19. stoljeća, ali i modernističkog zoniranja, kroz predloženi odnos javnih prostora trgova i parkova suprotstavljenih privatnosti unutrašnjosti bloka, pozivajući se kroz nepravilne tlocrtne oblike i na prve splitske stambene blokove četvrti Dobri.⁸ Način reinterpretacije povijesnog bloka dopušta poveznicu

1 TUŠEK, 1996: 179-201; KUKOČ, 2010: 166-177

2 *1977: 15-16, 25

3 Izradom *Programa za Provedbeni urbanistički plan sereg područja Žnjana (kompleks Žnjan-Dragovode)* ponisnena su dva ranije izrađena plana za područje Žnjana (*PUP obalnog pojasa Žnjan-Duilovo-Orisac*, Omer Niksić, 1979.; *PUP za kompleks Žnjan-Dragovode, Detaljni programski nacrt*, V.B. Mušić, 1981.). [*1984.a: 7, 68-78]

4 *1981: 37-39

5 KOŠIR, 1985: 152-158; *1987.d: 2; TUŠEK, 1996: 347, 520-521; KUKOČ, 2010: 174

6 Prisutni su odjeci Rossijeva opusa poput *Locomotive 2* (1962.) te Kleihuis-Krierovskoga zrelog postmodernizma kroz temu bloka *Internationale Bauausstellung Berlin* [IBA 1984.; ROSSI, 1999: 35-37; KLEIHUIS, 1982: 497-498; BRAGHIERI, 1997: 24-25; BODENSCHATZ, POLLINA, 2010: 70-73; LANG, 2005: 290-293; HOFFMAN i sur., 2006: 216-218, 221-223; JENCKS, 2007: 159-160; STEELE, GONZALES DE CANALES, 2009: 78-89]

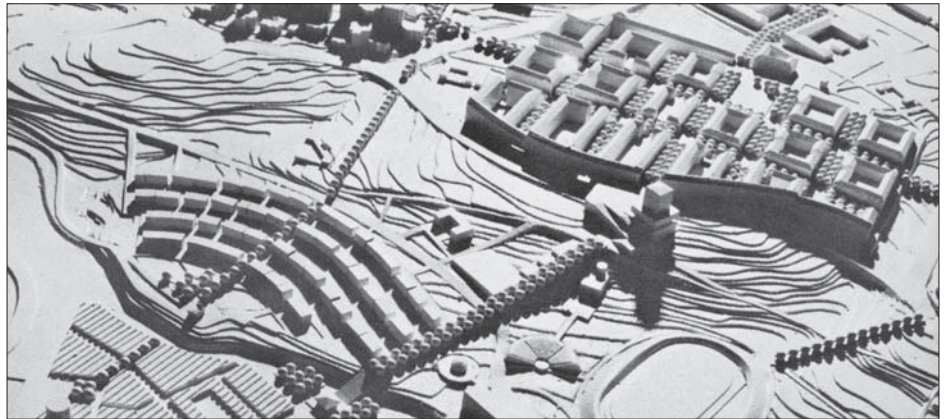
pobjedničkog rada s onodobnim urbanističkim promišljanjima luksemburškog arhitekta Roba Kriera za Berlin: *Ritterstrasse Nord*, *Ritterstrasse Süd* i *Rauchstrasse*.⁹ Ikonografija urbane matrice dopušta vezu s opusom Alda Rossija koji osamdesetih godina 20. stoljeća napušta ideološko promišljanje u arhitekturi grada te se posvećuje isključivo likovnom učinku crteža.¹⁰

Pobjedničko natječajno rješenje zagrebačke skupine razradila je u razdoblju od 1985. do 1987. godine kroz *Provedbeni urbanistički plan područja Žnjana* (Sl. 4.), izradu *Idejnih urbanističko-arhitektonskih studija* za svaki pojedini blok Žnjana te *Idejno i Izvedbeno rješenje uređenja terena* Ivana Bojić-Nikšić u sklopu Odjela za urbanističko projektiranje Urbanističkog zavoda Dalmacije.¹¹ Detaljnost dokumentacije, posebno *Urbanističko-tehničkih uvjeta PUP-a* (1986.; Sl. 1.), nije dopuštala odstupanja u visini, kvadraturi i oblikovanju pri projektiranju, što podsjeća na smjernice Josefa Paula Kleihuesa pri 'kritičkoj rekonstrukciji' Berlina osamdesetih godina 20. stoljeća za *Internationale Bauausstellung Berlin* [IBA], gdje su arhitekti prosvjedovali jer su mogli oblikovati samo detalje zgrade.¹²

PROJEKTIRANJE I IZGRADNJA ŽNJANSKOG BLOKA IV.A

DESIGN AND CONSTRUCTION OF BLOCK IV.A IN ŽNJAN

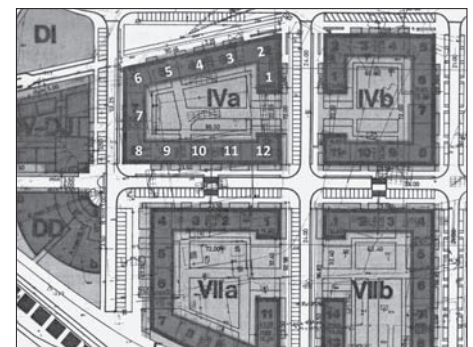
Poduzeće za izgradnju Splita provelo je u ime Grada Splita otkup zemljišta i uređenje građevnih čestica na Žnjanu. Svaka je čestica zamišljena kao prostorno-funkcionalna, tehnička i tehnološka cjelina koju predstavlja samostalni blok, budući da posjeduje sve potrebne sadržaje komunalnih i javnih obilježja. Temeljem prijedloga M. Hrzića trapezni je oblik čestice bloka IV.a dodatno razdijeljen na dvanaest stambenih zgrada, gdje je svaka zgrada dana drugom uredu, odnosno arhitektu na projektiranje (Sl. 3.). Željela se izbjeći

SL. 2. NAGRAĐENI NATJEČAJNI PROJEKT ZA ŽNJAN, 1985.
FIG. 2. AWARDED ŽNJAN PROJECT, 1985

jednoličnost u oblikovanju snaženjem identiteta pojedine zgrade i postizanjem privida postupnog nastajanja bloka tijekom vremena, ali i izbjeći praksa s ostalih dijelova Splita III, gdje je jedan projektant bio zadužen za sve stambene zgrade jedne ulice. Takav je pristup bio primijenjen na već spomenutim urbanističkim projektima R. Kriera za Berlin.¹³

Međutim, pojedini su arhitekti dobili na projektiranje nekoliko susjednih stambenih zgrada pa su ih objedinjavali u jedinstvenu zgradu. Tehnogradnjini projektirni biro Tegraprojekt zadužio je Edu Šegvića za projektiranje zgrada 1 i 2. Tvrtka Ivan Lucić Lavčević kroz OOUR Projektno-tehnološki biro dodijelila je posao projektiranja zgrada 3, 4 i 5 Anti Milasu.¹⁴ Projektiranje cjelokupnoga zapadnog krila bloka – zgrade 6, 7 i 8 – preuzeo je Odjel za arhitekturu i graditeljstvo Urbanističkog zavoda Dalmacije, a posao je dodijeljen Petru Galiću.¹⁵ Projektirni biro tvrtke Konstruktor dodijelio je Anti Kuzmaniću na projektiranje zgrade 9 i 10, a Robertu Plejčiću jedinicu

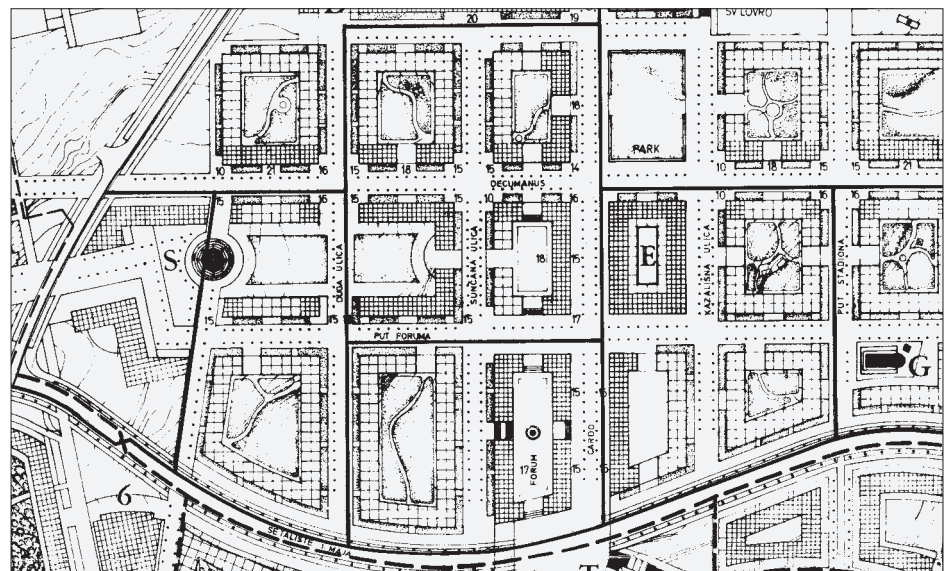

SL. 3. PUP PODRUČJA ŽNJANA, 1986.,
URBANISTIČKO-TEHNIČKI UVJETI

FIG. 3. ŽNJAN, URBAN PLAN, 1986, URBAN AND TECHNICAL REQUIREMENTS

SL. 4. PUP PODRUČJA ŽNJANA, 1986., IDEJNI PROJEKT,
HEMA VODOVODNE MREŽE, 1985.

FIG. 4. ŽNJAN, URBAN PLAN, 1986, PRELIMINARY DESIGN,
WATER-SUPPLY SYSTEM, 1985

7 *1987.d: 2

8 GAMULIN, 2002: 47-48; KOŠIR, 1985: 153; NIKŠIĆ, 1985: 40

9 RAVE, 2005: 722-723

10 MONEO, 2004: 123

11 DAST-UZD: sig. SP-021, SP-021/2, SP-021/6; Arhiv NTI

12 *1987.d: 6-9; HOFFMAN i sur., 2006: 223; BODENSHATZ, 2010: 72. Arhitekti žnjanskog bloka IV.a izjavili su kako su vrlo detaljni urbanističko-tehnički uvjeti ograničavali stvaralačku slobodu.

13 RAVE, 2005: 722-723; LANG, 2005: 291; HOFFMAN i sur., 2006: 223

14 Jedna je zgrada bila dodijeljena Danku Colnagu, ali se od projekta odustalo jer su tlocrti bili 'preraskošni'.

15 Prvotno su zgrade bile dodijeljene M. Hrziću, potom N. Šegviću, koji ih je prosljedio Petru Galiću. Nesporazum je izazvala 'orijentacija stanova'. Sličnih je situacija bilo i u Rauchstrasse u Berlinu, gdje je Mario Botta odustao od projektiranja u korist Hansa Holleina. [BODENSHATZ, 2010: 72]

Tabl. I. PROGRAMIRANE VRSTE STANOVA IZ PROJEKTOG PROGRAMA STAMBENIH OBJEKATA SPLIT 3
 TABLE I. TYPES OF PROGRAMMED APARTMENTS FROM THE DESIGN PROGRAMME OF RESIDENTIAL BUILDINGS IN SPLIT 3

red. br.	PROSTORIJE U STANU	GARSONIJERA		JEDNOSOBNI		JEDNOIPOSOBNI		DVOSOBNI			DVOIPOSOBNI			TROSOBNI		TROIPOSOBNI		
		1/1-G	1/2-G	1/2-R	1/2-S	1.5/3-R	1.5/3-S	2/3-R	2/4-R	2/4-S	2.5/4-R	2.5/5-R	2.5/5-S	3/5-R	3/6-S	3.5/6-R	3.5/7-S	4/7-R
1.	Roditeljska spavaonica (2 lezaja)	14-16	16-18	16-18	13-14	16-18	13-14	13-14	13-14	13-14	13-14	13-14	13-14	13-14	13-14	13-14	13-14	13-14
2.	Dječja soba (2 lezaja)									11-13			11-13	11-13	2X(11-13)	11-13	2X(11-13)	2X(11-13)
3.	Dječja sobica (1 lezaj)					7-9	7-9				7-9	7-9	7-9			7-9	7-9	
4.	Dnevna soba (2 lezaja)								16-18									
5.	Dnevna sobica (1 lezaj)							14-15			14-15			16-17			17-18	18-20
6.	Prostor za jelo			5		5		5	6-7		7-8	7-8		7-8		7-9		9-10
7.	Dio stambene kuhinje (dnevna soba + blagovaonica)				6-7		6-7			10-12			12-13		13-14		14-16	
8.	Ukupno stambena površina	14-16	16-18	21-23	19-21	28-32	26-30	32-34	35-39	34-39	40-45	43-49	43-49	47-52	48-54	56-63	56-65	62-70
	<i>U odnosu na ukupnu korisnu površinu (18) u %</i>	61-61	64-64	60-62	58-60	65-68	64-67	67-68	67-68	67-69	70-72	67-69	67-69	68-69	67-69	71-73	69-73	70-72
9.	Čajna kuhinja	2-3	2-3															
10.	Radna kuhinja (mala)			5	5	5	5	5		6			6		6		6	
11.	Radna kuhinja (velika)								6		6	6		6		6		6-7
12.	Kupaonica s WC-om	4	4	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5	4-5
13.	Odvojeni WC											1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5
14.	Ulaz, hodnik, komunikacija	2	2	3	3	4	4	5	5-6	5-6	5-6	5-6	4-5	5-6	5-6	5-6	6-7	7-8
15.	Sprema, izba	1	1	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	1.5	2	2	2	2	2	2	2
16.	Graderoba, degazman											2	3	3	4	4	5	5
17.	Ukupno pomoćne prostorije stana	9-10	9-10	14	14	15	15	16	17-18	17-18	17-18	21-22	21-22	22-23	23-24	23-24	25-26	26-28
	<i>U odnosu na ukupnu korisnu površinu (18) u %</i>	39	36	40-38	42-40	35-32	36-33	33-32	33-32	33-31	30-29	33-31	33-31	32-31	33-31	29-27	31-27	30-28
18.	Ukupna korisna površina bez otvorenih površina (8+17)	23-26	25-28	35-37	33-35	43-47	41-45	48-50	52-57	51-57	57-63	64-71	64-71	69-75	71-78	79-87	81-91	88-98
19.	Srednja korisna površina	24.5	26.5	36	34	45	43	49	54.5	54	60	67.5	67.5	72	74.5	83	86	93
20.	Korisna površina po lezaju	24.5	13.25	18	17	15	14.4	16.3	13.7	13.5	15	13.5	13.5	14.4	12.4	13.9	12.3	13.3

11. Odjel za arhitekturu i graditeljstvo Urbanističkog zavoda Dalmacije dodijelio je projektiranje stambene zgrade 12 Vjekoslavu Ivanševiću.

Arhitekti bloka IV.a pokušali su prije početka projektiranja međusobno uskladiti projekte i izbjeći velike razlike u mjerama raspona, ali to im nije uspjelo.¹⁶ Svaki je projektant radio po svojoj ideji, smatrajući kako je ograničen *Urbanističko-tehničkim uvjetima* i detaljnim *Projektom programom stambenih objekata Split 3* (Tabl. I.)¹⁷, a to je izvođačima – tvrtki Konstruktor i tvrtki Lavčević, koje su istovremeno izvodile više stambenih zgrada – bio velik problem. Različiti rasponi zahtijevali su različite optate, a za svaku jedinicu planirano je korištenje raznovrsne stolarije i različitih materijala za završne radove.¹⁸

Gradevinski radovi na izvedbi bloka IV.a počeli su potkraj 1987., a blok je u cijelosti dovršen 1991. godine. Niz građevina organizi-

¹⁶ Radne konzultacije u prisutnosti M. Hrzića odvijale su se svake srijede u razdoblju izrade idejnih projekata.

¹⁷ *1973: 1-13

¹⁸ Otežana izvedba bloka IV.a uvjetovala je da preostala dva znanjska bloka iz osamdesetih godina projektira samo jedan arhitekt: blok I.a projektirao je E. Segvić, a blok I.b A. Kuzmanić.

¹⁹ LANG, 2005: 291; HOFFMAN i sur., 2006: 218

²⁰ *PUP područja Žnjana* predviđa gradnju poluotvorenih blokova gdje se zelene površine u unutrašnjosti dvaju susjednih blokova mogu povezati u cjelinu. [ROSSI, 1999: 48, 49, 58, 60; RAVE i sur., 1994: 291; HOFFMAN i sur., 2006: 216-217]

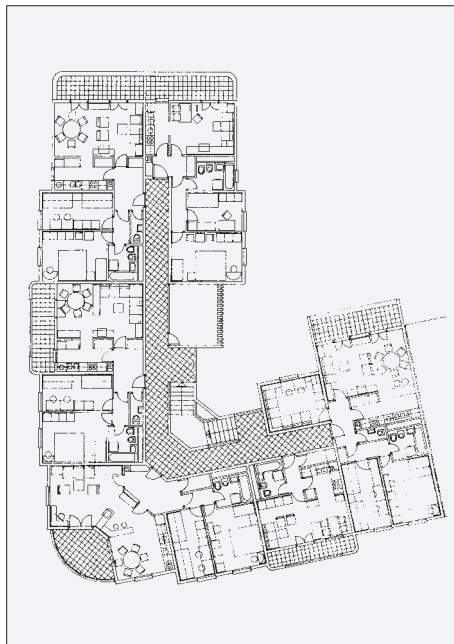
²¹ Zadaca je bila projekt uglovnice s 30 stanova smještenih na pet etaža, bez izvedbe dizala, s vanjskim prostorima na sjeveroistočnom uglu koji zauzimaju desetinu površine stana.

²² PIPLOVIC, 2005: 334; PIPLOVIC, 2008: 85

²³ Opus P. Senjanovića mješavina je tradicionalne dalmatinske arhitekture i secesije s primjesama modernizma. Različita primjena plitkog istaka na pročelju prisutna je na svim njegovim ostvarenjima. [KEZIC, 1991: 43, 70-74, 84-85, 89-91, 117-118, 132-133; PLEJIC, 2007: 117-142]

²⁴ Segvić će reći kako preuzima od nekog stila ono što mu se sviđa.

²⁵ Zadaca je bila projekt triju zgrada s ukupno 45 stanova. Sagradena je jedinstvena zgrada s 48 stanova (povećanjem visine zgrade) i pjesackim prolazom.

ranih oko unutrašnjega dvorišta trapeznog oblika poziva se na Krierov urbanistički koncept berlinske *Rauchstrasse*¹⁹, ali je oblikovan na nepravilnomu strmom terenu koji se od istoka spušta k zapadu. Otvaranje bloka IV.a uglovnica prema istoku, koje je trebalo omogućiti prodor zelenila iz susjednog bloka IV.b, te izvedba dvaju prolaza na dužim krilima bloka, koji omogućavaju pristup s ulice u dvorište – pozivaju se na urbanističke planove za berlinsku *Ritterstrasse*.²⁰ Visina zgrada u bloku IV.a mijenja se – od pet do sedam etaža, ovisno o strmini terena na kojem se zgrada nalazi. Razlika u visini proizlazi iz zahtjeva za postizanje jedinstvene visine vijenca – atike i linije sljemena, kako bi blok u koncnici djelovao kao cjelina.

• **Stambene zgrade 1 i 2** – Uglovnica E. Šegvića (Biogradska 8 / Rovinjska 4; 1987.-1990.; Sl. 5.) oblikovana je s naglašenom osi simetrije: istočno i sjeverno puno bočno krilo s pripadajućim pravokutnim povezana su parapetima središnjega polukružnog volumena ostakljenih balkona.²¹ Simetrično na os ugla i simetrično u zidnom polju krila postavljena su istočna i sjeverna vrata ulaza u zgradu. Vrata su naglašena postmodernim trodijelnim portalom izvedenim u zidu od staklene opeke, pozivajući se na kamene dalmatinske portale svih stilskih razdoblja, jednako kao i ulaze u zgrade građene između dva rata uz povijesnu jezgru Splita. Šegvić će kao uzor navesti uglovnicu s raskošnim modernističkim balkonima (Istarska 9 / Riječka ul. 12, 1936.) Dorisa Žagara.²² Kao i svi splitski arhitekti koji su gradili sedamdesetih i osamdesetih, pozvao se na opus Petra Senjanovića

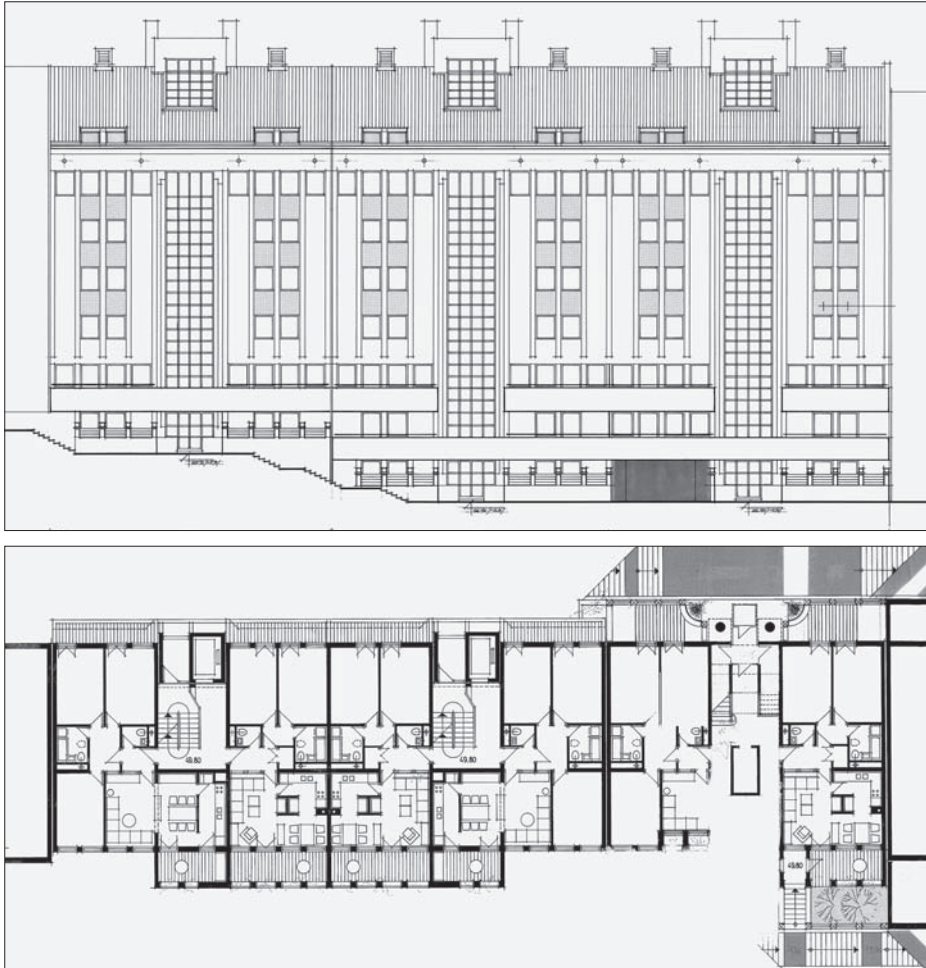
kroz plastičnost punih volumena, postignutu izmicanjem planova korištenjem istaka.²³ Bijela boja pročelja dodatno uglovnicu smješta u kasnomoderne projekte – postmodernu.²⁴

Ulazi u uglovnicu u tlocrtima smješteni su dvostrano, na istoku u prizemlju i na sjeveru u suterenu, prateći pad obodnih ulica. Dvokrako je stubište smješteno simetrično po dijagonalnoj osi uglovnice, nasuprot vanjskom uglu, u središtu dviju dugih hodničkih linija. Katovi sadrže jednake tlocrte, gdje su po dijagonalnoj osi i po osi sjever-jug simetrično raspoređeni dnevni i noćni stambeni prostori te otvori, balkoni i lođe u dijelu gdje to dužine pročelja dopustaju. Tlocrti su racionalni, fleksibilni i olakšavaju komunikaciju te osim detalja stubišta i uglovnog stana ne pokazuju postmodernih obilježja.

• **Stambene zgrade 3, 4 i 5** – Prizma trodijelne zgrade A. Milasa (Biogradska 2-4; 1987.-1990.; Sl. 6.)²⁵, uklopljena u blok IV.a na sjevernom pročelju, ima naglasak na ulazu u stambene zgrade izvedbom okomice ostakljenja stubišnog prostora, a čija je podjela na kvadratična polja postmoderni detalj. Preostali su dijelovi zidnog platna zgrada neorenesansno podijeljeni pilastrima na četiri uža polja u koja su umetnuti prozori, neovisno o veličini prostorije u pozadini. Vodoravna linija sjevernih balkona suterena i prizemlja vizualno umanjuje ukupnu visinu zgrade i ublažava kosinu ulice. Javlja se i kao snažna atika na vrhu zgrade, uklapajući zgradu u cjelinu bloka. Upravo vodoravne linije povezuju sjeverno i južno pročelje. Vodoravni parapeti lođa južnog pročelja ukazuju na broj katova, ali su i poveznica triju stambenih zgrada. Po-

SL. 5. E. ŠEGVIĆ: TLOCRT KATA I SJEVEROISTOČNO PROČELJE ZGRADA 1 I 2

FIG. 5. E. ŠEGVIĆ: FLOOR PLAN AND NORTHEASTERN FACADE OF BUILDINGS 1 AND 2

SL. 6. A. MILAS: SJEVERNO PROČELJE I TLOCRT KATA ZGRADA 3, 4 I 5

FIG. 6. A. MILAS: NORTHERN FACADE AND FLOOR PLAN OF BUILDINGS 3, 4 AND 5

djela sjevernog pročelja pilastrima svoj odraz nalazi u podjeli dužine otvora južnih lođa nizom malih stupića.²⁶

Stubišne vertikalne sjevernog pročelja pozivaju se na postmoderna stubišta ostakljena kvadratičnim otvorima na zgradi na Lützowplatzu (1983.) Oswalda Mathiasa Ungersa i urbanoj vili 8 (1985.) Hansa Holleina u Rauchstrasse u Berlinu.²⁷ Otvori južnih lođa podijeljeni stupićima pozivaju se na urbanu vilu 1 (1983.) Alda Rossija i urbanu vilu 4 (1985.) Klaua Brennera i Benedicta Tonona u Rauchstrasse.²⁸

Ulaz u stambenu zgradu 3 u tlocrtu se nalazi na prvom katu, a ulazi u zgrade 4 i 5 u prizemlju, prateći kosinu ulice. Stubište i dizalo smješteni su u središnjem dijelu tlocrta svake zgrade uza sjeverno pročelje. Katovi zgrada sadrže jednake tlocrte: spavaće su sobe orijentirane na sjevernu ulicu, a dnevni prostori lođama rastvoreni prema unutrasnjem dvorištu. Veći stanovi imaju i sobu više, smještenu uz južno pročelje.

• **Stambene zgrade 6, 7 i 8** – Dvostruka uglovnica P. Galica (Skradinska 9, 11 i 13;

1987.-1990.; Sl. 7.) na zapadnom pročelju bloka IV.a objedinjuje tri stambene zgrade u jedinstvenu zgradu.²⁹ Volumen, gledan sa zapada, doimlje se pravokutan, ali obje uglovnice imaju odsječak pod kutom od 45° radi bolje orijentacije stanova i, možda, kao poveznica na Cerdàin plan za Barcelonu.³⁰

Zidno platno dvostruke uglovnice nema značajnih postmodernih obilježja, osim atike koja služi kao poveznica cjeline bloka. Vertikalne betonske lamele pred ostakljenjem stubišta istočnog pročelja poveznica su na detalj 'pješačkih ulica' ranije izgrađenih naselja Splita III. Kasnomodernistički balkoni s odsječnim bridovima pod kutom od 45° poveznica su na detalj balkona Dinka Kovačića u obližnjoj Ulici Dinka Šimunovića na Trsteniku (1974.-1980.).³¹

Ulaz u stambenu zgradu 6 nalazi se u tlocrtu na sjeverozapadnom uglu, a ulazi u zgrade 7 i 8 na zapadnom pročelju bloka. Stubište i dizalo u zgradi 6 smješteni su po simetrali vanjskog ugla bloka, dok su kod zgrada 7 i 8 smješteni uz pročelje unutrasnjeg dvorišta. Prizemlje dvostruke uglovnice poslovne je namjene, za razliku od ostalih zgrada bloka. Katovi zgrade 6 sadrže jednake tlocrte dvaju stanova zrcaljenih po simetrali ugla bloka. Spavaće su sobe orijentirane na ulicu, a dnevni prostori lođama otvoreni prema dvorištu. Katovi zgrada 7 i 8 sadrže četiri trosobna i jedan dvosobni stan. Spavaće sobe orijentirane su na dvorište, a dnevni prostori lođama otvoreni na ulicu. Kosi zidovi prostorija trapznog oblika i nepravilni oblici lođa tlocrtima daju postmoderno obilježje. Stubište na simetrali kuta zgrade 6 može se usporediti s nizom uglovnica sagrađenih 1980. godine u Berlinu.³²

• **Stambene zgrade 9 i 10** – Dijelom zaobljeno zidno platno zgrade A. Kuzmanica (Makaraska 1; 1987.-1991.; Sl. 8.),³³ uklopljeno u južno pročelje bloka IV.a, simetrično je po središnjoj osi. Trodijelno je u okomitom i vodoravnom smjeru: središnja zaobljena linija zidnog platna prelazi u dva bočna krila raš-

²⁶ Milas će reći kako je nastojao oblikovati što 'čišća' i modernistička pročelja, ne navodeći uzore.

²⁷ Ungersova je zgrada na Lützowplatzu srušena 2013. [LANG, 2005: 292; RAVE, 2005: 734]

²⁸ BRAGHIERI, 1997: 152-155; JENCKS, 2007: 159

²⁹ Zadaća je bila projekt triju zgrada s ukupno 45 stanova. Sagrađena je dvostruka uglovnica s dilatacijom i 44 stana.

³⁰ Nije bilo moguće stupiti u kontakt s P. Galicom.

³¹ JENCKS, 1986: 237-239, 269-272; JENCKS, 2007: 87-88; GÖSSEL, LEUTHAUSER, 2007: 407

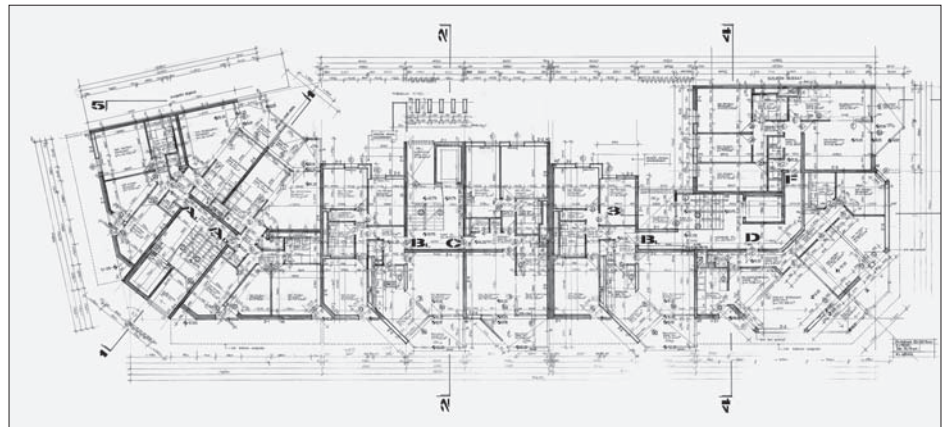
³² Elmar Leist i Wolfgang Wittig načinili su uglovnice u četvrti Moabit u Wilsnacker Strasse 58-59 / Dreysestrasse 13-14, kao i Georg Heinrichs i Partneri uglovnice u Rathenower Strasse 1-8 / Seydlitzstrasse 15-18 – 1980. godine. Iste je godine sagrađena uglovnica u četvrti Kreuzberg u Hasenheide 32-38 / Graefestrasse 44-49 od Rainera Oefeleina i Bernharda Freunda. [RAVE i sur., 1994: 295, 399-400]

članjena stupićima lođa te počiva na vijencu što odvaja prizemlje od tijela zgrade koje završava vijencem brisoleja. Obli istak, podijeljen i neorenesansnim pojasnicama na mjestima međukatnih konstrukcija, naglašava mjesto prolaza i ulaza u zgradu u prizemlju. Oslonjen je na poprečni zid zgrade koji se na južnom pročelju pojavljuje kao stup s dvo-bojnom kamenom oblogom. Kvadratični otvori bočnih krila stupićem su presječeni poput bifora ranijih stilskih razdoblja. Ograde lođa izvedene su u obliku kvadrata s dvjema prekriznim dijagonalama.

Trodijelna podjela pročelja poziva se na neobarokna pročelja urbane vile 5+6 u Rauchstrasse (1984.) R. Kriera u Berlinu.³⁴ Podjela istaka na pojasnice i stup u prizemlju poziva se na *Guild House* (1961.) Roberta Venturija u Philadelphiji te na zgradu na Lützowplatzu (1991.) Marija Botte, *Wohnhaus mit Cafe* (1981.) Antona Schweighofera i zgradu u Friedrichstadtu (1988.) A. Rossija u Berlinu.³⁵ Podjela otvora lođe stupićima poziva se na urbane vile u Rauchstrasse. Ograde lođa pozivaju se na rimsku ogradu Peristila, jednako kao i na ogradu Krierovih zgrada ili urbanu vilu 3 (1984.) Giorgia Grassija u Rauchstrasse u Berlinu.³⁶

Objedinjenjem stambene zgrade 9 i 10 omogućen je racionalan tlocrt sa središnjim smještajem stubišta, dizala i ulaza u zgradu iz prostora kolnog i pješačkog prolaza prema unutrašnjosti bloka. Jednaki tlocrti katova simetrični su po osi sjever-jug i sadrže dva dvosobna stana dvostrane orijentacije i dva velika dvosobna stana orijentirana na ulicu, uz iznimku garsonijere orijentirane na dvorište. Stanovi su lođama i balkonima rastvoreni prema ulici ili dvorištu.

• **Stambena zgrada 11** – Zgrada R. Plejčica (Makarska 7; 1987.-1991.; Sl. 9.)³⁷, uklopljena u južno pročelje bloka IV.a, simetrična je po središnjoj osi. Trodijelna je u okomitom i vodoravnom smjeru: središnji dio zidnog platna razdijeljen lođama prelazi u dva puna bočna krila prošupljena francuskim prozorima te

počiva na višestrukim arhitravima vijenca što odvaja prizemlje od tijela zgrade koje završava vijencem atike. Zgrada je podijeljena i neorenesansnim pojasnicama na mjestima međukatnih konstrukcija. Okomita os simetrije naglašena je detaljem i podcrtana zaobljenim usloženim arhitravima na mjestu ulaza u zgradu. Ograde lođa imaju okomit raspored čeličnih sipki povezanih rukohvatom. Sjeverno se pročelje umnožavanjem kvadratičnog modula otvora stubišta stupnjevito rastvara prema vrhu zgrade.

Podjela otvora lođe poziva se na urbane vile u Rauchstrasse. Stupnjevito usloznjavanje arhitrava nad suterenom i ulazom u zgradu poziva se na gradsku knjižnicu (1963.) u Dogliani Bruna Zevija i studija A/Z.³⁸ Stupnjevito otvaranje stubišta na pročelju jest detalj korišten na zgradi u Rue des Hautes-Formes (1979.) u Parizu od Georgie Benamo i Christiana de Portzamparca, te u obrnutoj inačici na zgradi u Gardes du Corps Strasse (1979.) u Berlinu od Edvarda Jahna, Wolfganga Pfeifera i Heinricha Suhra, kao i na jednoobiteljskoj kući u Pergasoni M. Botte.³⁹

SL. 7. P. GALIC: ZAPADNO PROČELJE I TLOCRT KATA ZGRADA 6, 7 I 8

FIG. 7. P. GALIC: WESTERN FACADE AND FLOOR PLAN OF BUILDINGS 6, 7 AND 8

33 Zadaća je bila projekt dviju zgrada s ukupno 30 stanova. Sagrađena je jedinstvena zgrada s dilatacijom i kolno-pješačkim prolazom.

34 HOFFMAN i sur., 2006: 218; LANG, 2005: 291-292

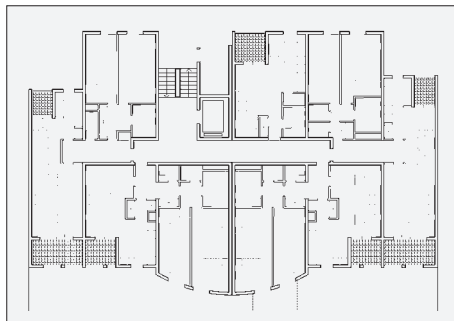
35 BRAGHIERI, 1997: 124-131; MONEO, 2004: 65-68; RAVE, 2005: 730; HOFFMAN i sur., 2006: 218; GOSSEL, LEUTHAUSER, 2007: 395-396; JENCKS, 2007: 159

36 <http://eng.archinform.net/projekte/1224.htm> /28.11.2013./

37 Zadaća je bila projekt zgrade s 15 stanova na mjestu značajne denivelacije terena.

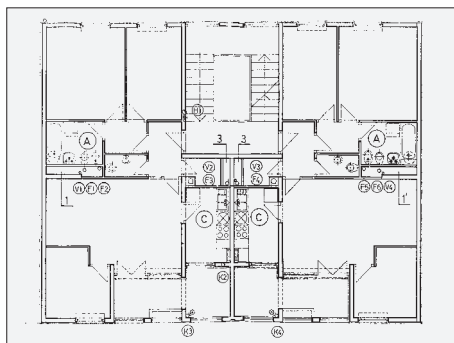
38 [www.architetti.san.beniculturali.it/web/architetti/progetti/scheda-progetti/9.5.2014./](http://www.architetti.san.beniculturali.it/web/architetti/progetti/scheda-progetti/9.5.2014/)

39 Stupnjevito otvaranje pročelja zgrade prema prizemlju korištenjem kvadratnog modula cest je detalj u projektu tima M. Botte. [RAVE i sur., 1994: 369; JENCKS, 2007: 100, 120-121]

Sl. 8. A. KUZMANIĆ: TLOCRT KATA I JUŽNO PROČELJE ZGRADA 9 I 10

FIG. 8. A. KUZMANIĆ: FLOOR PLAN AND SOUTHERN FACADE OF BUILDINGS 9 AND 10

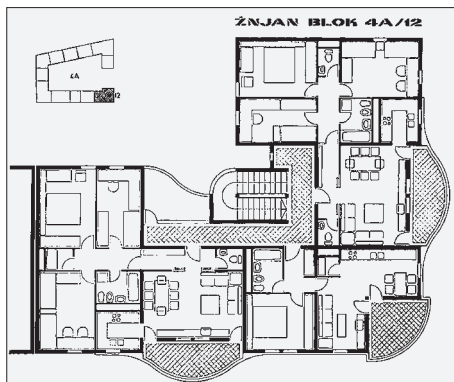

Sl. 9. R. PLEJIĆ: JUŽNO PROČELJE I TLOCRT KATA ZGRADE 11

FIG. 9. R. PLEJIĆ: SOUTHERN FACADE AND FLOOR PLAN OF BUILDING 11

Sl. 10. V. IVANIŠEVIĆ: TLOCRT KATA I JUGOISTOČNO PROČELJE ZGRADE 12

FIG. 10. V. IVANIŠEVIĆ: FLOOR PLAN AND SOUTHEASTERN FACADE OF BUILDING 12

Ulaz je smješten u razini visokog prizemlja u središnjoj osi južnog pročelja i nastavlja se na stubište smješteno uza sjeverno pročelje. Katovi sadrže jednake tlocrte dvaju trosobnih stanova dvostrane orijentacije zrcaljenih po simetrali stubišta. Stanovi su lodama otvoreni prema ulici.

• **Stambena zgrada 12** – Uglovnica V. Ivaniševića (Makarska 7 / Rovinjska 4.; 1987.-1991.; Sl. 10.)⁴⁰ oblikovana je s naglašenom osi simetrije: istočno i južno puno bočno krilo sa zaobljenim istacima balkona čine cjelinu sa središnjim polukružnim volumenom balkona. Valovito zidno platno uglovnice razdijeljeno je neorenesansnim pojasnicama na mjestu međukatnih konstrukcija, završetaka parapeta balkona i prozorskih klupčica te zaključeno atikom.⁴¹ Dvorišno se pročelje sastoji od dvaju punih zidnih platna povezanih zaobljenim volumenima ostakljenja stubišta i parapeta sušionica rublja te zaključeno metalnom pergolom pozivajući se na tradicionalnu arhitekturu.

Valoviti se volumeni pozivaju na zaobljeni istak nad prolazom u blok IV.a A. Kuzmanica,

ali i na urbanu vilu 7 (1983.-1984.) *Huberta Herrmanna i Francija Valentinija* te urbanu vilu 8 u Rauchstrasse u Berlinu.⁴²

Mreža ograde balkona prema ulici poziva se na uzorak vrtno ograde za ruže Williama Morrisa – zgrada je sagrađena u Splitskom polju.⁴³ Zamjena materijala ograde i pergole iz drva u metal podcrtava postmodernost.

Polukružni stubišni toranj obložen kvadratnim prozorima poziva se na kutne lode urbane vile (1980.-1981.) Dietricha Bangerta i Bernda Jansena u Rauchstrasse u Berlinu.⁴⁴ Krivulja parapeta sušionica jest detalj koji često koriste kasnomodernisti.

Ulaz u uglovnicu u tlocrtu je smješten po sredini istočnog pročelja, a stubište u unutrašnjem uglu zgrade. Katovi sadrže jednake tlocrte s raskošnim jednosobnim stanom na uglu i dvama trosobnim stanovima dvostrane orijentacije, simetrično smještenim po dijagonalnoj osi.

Stanovi su polukružnim balkonima rastvoreni prema ulici. Krivulje balkonskih ograda i stubišta daju tlocrtima postmoderno obilježje.

ZAKLJUČAK

CONCLUSION

Ostvarenjem urbanističke matrice *Provedbenog urbanističkog plana područja Žnjana* (1986.) na temelju natječajnog rješenja osigurana je visoka kakvoća urbanističkog oblikovanja. Nagrađeni projekt arhitektonskog trojca Hrzić, Mance i Segvić, koji vraća u urbanu strukturu blokovsku gradnju 19. stolje-

⁴⁰ Zadaća je bila projekt uglovnice s 15 stanova na pet etaža, bez izvedbe dizala, s vanjskim prostorima na jugoistočnom uglu, koji zauzimaju desetinu površine stana.

⁴¹ Autor se odlučio za postmoderni izričaj iako je interes za postmoderni rukopis u to doba već zamirao jer mu je „...dosadilo dugotrajno razdoblje socijalističke modernističke izgradnje Splita...”.

⁴² LANG, 2005: 291-292

⁴³ PEVSNER, 1990: 30

⁴⁴ RAVE i sur., 1994: 277

⁴⁵ Čl. 3. Pravilnika o minimalnim tehničkim uvjetima za projektiranje i gradnju stanova iz programa društveno-poticane stanogradnje NN 106/04 [www.narodne-novine.nn.hr /27.11.2013./]

ca, nije samo najuspješniji natječajni rad nego i projekt koji se može svrstati u najuspješnije urbanističke projekte u Europi i SAD-u tijekom osamdesetih godina 20. stoljeća.

Cjelokupna urbanistička teorija arhitekata Rossija, Kleihuesa i Kriera, primijenjena na *Internationale Bauausstellung Berlin* [IBA] Berlin 1984.-1987., pronašla je svoj odraz u *PUP-u područja Žnjana*, čime je još jedanput, nakon *Schürmanova plana*, splitski urbanizam zamisljen i proveden u skladu sa suvremenim svjetskim zbivanjima. Uspriko slojnicama, planom je ustanovljen gradotvorni oblik koji umnaža matricu rimskoga *castruma*, prepoznatljivu u temeljnoj matrici svih velikih mediteranskih gradova (npr. Barceloni), te koji na splitskom poluotoku svoje povijesno uporište ima u obliku Dioklecijanove palače. Urbana shema nije posve razriješila temu *decumana* i *carda* jer je blok 'zatvoren u sebe', ne uspostavlja komunikaciju između javnih sadržaja, stanovanja i pristupnih prometnica. Odnos prema ulici i unutrašnjosti bloka više nalikuje splitskoj blokovskoj gradnji 19. stoljeća u četvrti Dobri. Važno je naglasiti i to da je *PUP područja Žnjana* odredio blok IV.a na terenu sa značajnim promjenama visina i zahtjevnom topografijom pa je to rezultiralo komunikacijskim iznenađenjima i umanjilo kakvoću inače izvrsne postmoderne arhitekture.

Detaljnost ulaznih parametara za gradnju kroz prethodne studije i propise te postupak praćenja projektiranja (Zorić, Vojnović, Bacci i Bojic) rezultirali su visokom kakvoćom funkcionalnosti i oblikovanja izgrađenih stambenih zgrada. Velicina stanova izgrađenih u bloku IV.a neusporediva je s današnjom stambenom izgradnjom za srednju klasu na području grada Splita, iako se projektira na temelju *Pravilnika o minimalnim tehničkim uvjetima*

za projektiranje i gradnju stanova iz programa društveno poticane stanogradnje, kojeg projektantski parametri bitno ne odstupaju od onih iz *Projektnog programa stambenih objekata 'Split 3'* (Tabl. 1.).⁴⁵ Oblikovanje stambenih zgrada, neovisno je li rezultat kasne moderne ili 'čiste' postmoderne, pripada u postmoderno oblikovanje visoke kakvoće i može se usporediti s onodobnim gradnjama međunarodno priznatih arhitekata za IBA 1984. u Ritterstrasse i Rauchstrasse u Berlinu, što blok IV.a smješta u antologiju hrvatske postmoderne arhitekture. Važno je istaknuti kako su poslovi projektiranja bili dodijeljeni različitim projektantskim uredima, a ne međunarodno priznatim arhitektima osobno, kao što je to bio slučaj u Berlinu.

Danas ne postoji problem izvedbe koji su tijekom gradnje podcrtale velike socijalističke graditeljske tvrtke jer im je bilo složeno i neisplativo izvesti blok što su ga projektirali različiti arhitekti. Male fleksibilne graditeljske tvrtke mogu lako izvesti raznorodne projekte uza zadržavanje isplativosti. Stoga treba preispitati splitsko stajalište o jednom projektantu za jedan blok. Upravo novi urbanistički projekt za luksuzno jednoobiteljsko stanovanje u nizu s visinom do pet katova na Hausvogteiplatzu u Berlinu iz prvog desetljeća 21. stoljeća slijedi ovu matricu uskih građevnih čestica unutar bloka, od kojih je svaka izgrađena od drugog arhitekta.

Prodor oblikovanja 'kapitalističke postmoderne konzumentskog društva' na području naselja Žnjan, koji se osamdesetih javlja kao suprotnost 'odmjerenoj postmodernoj arhitekturi' prethodno izgrađenog područja naselja Trstenik iz sedamdesetih godina 20. stoljeća u Splitu, znakovito je najavio i velike društvene promjene.

LITERATURA

BIBLIOGRAPHY

1. BODENSCHATZ, H.; POLLINA, C. (2010.), *Learning from IBA – die IBA 1987 in Berlin*, Senatsverwaltung für Stadtentwicklung, Berlin
2. BRAGHERI, G. (1997.), *Aldo Rossi*, Editorial Gustavo Gili, Barcelona
3. GAMULIN, M. (2002.), *Profesor Neven Segvic i Split*, „Arhitektura”, 211: 44-53, Zagreb
4. GÖSSEL, P.; LEUTHAUSER, G. (2007.), *Arhitektura 20. stoljeća*, Taschen/V.B.Z., Zagreb
5. HOFFMANN, H.W.; MEUSER, PH.; HAUBRICH, R. (2006.), *Berlin – The Architecture Guide*, Verlagshaus Braun, Berlin
6. JENCKS, CH. (1986.), *Moderni pokreti u arhitekturi*, IRO Građevinska knjiga, Beograd
7. JENCKS, CH. (2007.), *Nova paradigma u arhitekturi*, Orion Art, Beograd
8. KEZIĆ, M. (1991.), *Arhitektura secesije u Splitu*, Književni krug, Split
9. KLEIHUIS, J.P. (2008.), *1984: The Berlin Exhibition, Architectural Dream or Reality?*, u: *Architectural Theory, Volume II, An Anthology from 1871 to 2005* [ur. MALLGRAVE, H.F.; CONTANDRIOPOULOS, CH.], Blackwell Publishing: 497-498, Oxford
10. KOŠIĆ, F. (1985.), *Žnjan – Dragovode u Splitu – izbor varijantnih urbanističkih rješenja za izradu urbanističke koncepcije područja Žnjan-Dragovode*, „Arhitektura”, 189-195: 152-153, Zagreb
11. KUKOČ, V. (2010.), *Razvoj Splita III od 1968. do 2009. godine*, „Prostor”, 18 (1/39): 166-177, Zagreb
12. LANG, J. (2005.), *Urban Design: A Topology of Procedures and Products*, Architectural Press, Elsevier, Oxford
13. MONEO, R. (2004.), *Theoretical anxiety and design strategies in the work of eight contemporary architects*, ACTAR, Barcelona
14. NIKŠIĆ, R. (1985.), *Sarabanda za CIAM*, „Arhitektura”, 189-195: 38-41, Zagreb
15. PEVSNER, N. (1990.), *Pioniri modernog oblikovanja – od Morrisa do Gropiusa*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb
16. PIPLOVIĆ, S. (2005.), *Graditelji braca Žagar*, „Kulturna baština”, 32: 325-354, Split
17. PIPLOVIĆ, S. (2008.), *Izgradnja Splita između svjetskih ratova*, Društvo arhitekata Splita i Društvo prijatelja kulturne baštine u Splitu, Split
18. PLEJIC, R. (2007.), *Arhitektonski opus Petra Senjanovića*, u: *Petar Senjanović, splitski planer i graditelj: iz ostavštine u Sveučilišnoj knjižnici u Splitu* [ur. PLEJIC, R.; TUŠEK, D.; PEJKOVIĆ, D.; KROLO, P.], Sveučilišna knjižnica, Društvo arhitekata Splita i Grad Split: 117-126, Split
19. RAVE, R.; KNÖFEL, H.-J.; RAVE, J. (1994.), *Bauen der 70er Jahre in Berlin*, Verlag Kiepert, Berlin
20. RAVE, R. (2005.), *Bauen seit 1980 in Berlin*, Verlag Berlin i Rolf Rave, Berlin
21. ROSSI, A. (1999.), *Arhitektura grada (L'architettura della città)*, Biblioteka Psefizma, Naklada Društva arhitekata, građevinara i geodeta, Karlovac
22. STELLE, B.; GONZALES DE CANALES, F. (2009.), *First works: emerging architectural experimentation of the 1960s/1970s*, Architectural Association, London
23. TUŠEK, D. (1996.), *Arhitektonski natječaji u Splitu 1945.-1995.*, Građevinski fakultet i Društvo arhitekata Splita, Split

IZVORI

SOURCES

DOKUMENTACIJSKI IZVORI

DOCUMENT SOURCES

A. Državni arhiv u Splitu / Arhiv Urbanističkog zavoda Dalmacije, Glagoljaska 18, Split [DAST-UZD]:

1. * (1981.), *Problematika poslovnog prostora u programu PUP-a Žnjan*, Odjel za prostorno planiranje, UZD, Split, D. Štambuk, sig. 357
2. * (1984.a), *Program za provedbeni urbanistički plan sereg područja Žnjana (kompleks Žnjan-Dragovode)*, Odjel za urbanističko projektiranje, UZD, Split, Ž. Turketo; I. Bojić-Nikšić; M. Marojević, sig. 418
3. * (1984.b), *Program za provedbeni urbanistički plan sereg područja Žnjana (kompleks Žnjan-Dragovode)*, M 1:5000, list 7, Odjel za urbanističko projektiranje, UZD, Split, Ž. Turketo; I. Bojić-Nikšić; M. Marojević, sig. TD SP 1153
4. * (1985.), *Sinteza rezultata socioloških istraživanja stanovanja na području Splita (za Provedbeni urbanistički plan područja Žnjana)*, Odjel za prostorno planiranje, UZD, Split, Marojević, M., sig. TD SP-021/2
5. * (1986.a), *Provedbeni urbanistički plan područja Žnjana, Vododvodna mreža uz osnovu PUP-a, Situacija-idejno rješenje*, M 1:2000, list 9, I. Makjanić; S. Džepina, sig. TD SP-021/2/V
6. * (1986.b), *Ulica – studija primjera na području splitskog poluotoka*, Odjel za urbanističko projektiranje, UZD, Split, I. Bojić-Nikšić, sig. TD SP-021/2
7. * (1986.c), *Provedbeni urbanistički plan područja Žnjana, Urbanističko-tehnički uvjeti*, Odjel za urbanističko projektiranje, UZD, Split, I. Bojić-Nikšić, sig. 480
8. * (1986.d), *Provedbeni urbanistički plan područja Žnjana, Urbanističko-tehnički uvjeti*, M 1:1000, list 10, Odjel za urbanističko projektiranje, UZD, Split, I. Bojić-Nikšić, sig. TD SP-021/2
9. * (1988.a), *Idejni projekt uredjenja terena blok IV.a, Žnjan, Uredjenje terena stambene jedinice Žnjan, Idejni projekt, Izvadak iz PUP-a, Urbanističko-tehnički uvjeti*, M 1:1000, list 1, Odjel za urbanističko projektiranje, UZD, Split, I. Bojić-Nikšić, sig. TD SP-021/6
10. * (1988.b), *Idejni projekt uredjenja terena blok IV.a, Žnjan, Uredjenje terena stambene jedinice Žnjan, Idejni projekt, Fasada jug*, M 1:200 (matrica), list 5, Odjel za urbanističko projektiranje, UZD, Split, I. Bojić-Nikšić, sig. TD SP-021/6
11. * (1988.c), *Idejni projekt uredjenja terena blok IV.a, Žnjan, Uredjenje terena stambene jedinice Žnjan, Idejni projekt, Fasada sjever*, M 1:200 (matrica), list 6, Odjel za urbanističko projektiranje, UZD, Split, I. Bojić-Nikšić, sig. TD SP-021/6
12. * (1988.d), *Stambeni blok IV.a, Žnjan, ulaz 6, 7 i 8, tlocrt katova, Izvedbeni projekt*, M 1:50, list 6, Odjel za arhitekturu i građevinarstvo, UZD, Split, P. Galić, sig. TD-1030
13. * (1988.e), *Stambeni blok IV.a, Žnjan, ulaz 6, 7 i 8, zapadna fasada, Izvedbeni projekt*, M 1:50, list 16, Odjel za arhitekturu i građevinarstvo, UZD, Split, P. Galić, sig. TD-1030

B. Arhiv tvrtke Lavčević d.d. (zahvala Renati Varvodić, djelatnici Arhiva), Split [Arhiv L]:

14. * (1987.a), *Stambeni blok IV.a, Žnjan, ulaz 3, 4 i 5, Tlocrt I. kata, kota 49.80, Idejni projekt*, M 1:100 (matrica), list 7, O.O.U.R. Projektno tehnološki biro, Ivan Lucić Lavčević, Split, A. Milas, sig. TD A-1/87
15. * (1987.b), *Južno pročelje, crtež 2., M 1 : 100*, O.O.U.R. Projektno tehnološki biro, Ivan Lucić Lavčević, Split, A. Milas, sig. TD A-1/87
16. * (1988.f), *Stambeni blok IV.a, Žnjan, ulaz 3, 4 i 5, Fasada sjever, Izvedbeni projekt*, M 1:100, list 29, O.O.U.R. Projektno tehnološki biro, Ivan Lucić Lavčević, Split, A. Milas, sig. TD A-1/87

C. Vjekoslav Ivanisević, osobna arhiva [Arhiva VI]:

17. * (1987.c), *Karakteristični tlocrt kata*, M 1:200, Odjel za arhitekturu i građevinarstvo, UZD, Split, V. Ivanisević
18. * (1991.a), *Fotografija istocnog pročelja*, Split, V. Ivanisević

D. Natka i Tonko Ivulić, osobna arhiva [Arhiva NTI]:

19. * (1986.e), *Provedbeni urbanistički plan područja Žnjan, Urbanističko rješenje*, M 1:2000, Odjel za urbanističko projektiranje, UZD, Split, I. Bojić-Nikšić
20. * (1988.g), *Tlocrt kata – projekt vodovodnih instalacija, Objekt Žnjan, blok IV.a, ulaz 11*, M 1:50, Odjel za urbanističko projektiranje, R.O. Monter za ZIS-Split, TD-VK-6981/88, I. Štambuk, V. Zečić

E. Edo Šegvić, osobna arhiva [Arhiva EŠ]:

21. * (1973.), *Split 3 – projektni program stambenih objekata*, Poduzeće za izgradnju Splita, Split, M. Zoric
22. * (1987.d), *Idejna urbanističko-arhitektonska studija Blok I.a, Žnjan*, Odjel za urbanističko projektiranje, UZD, Split, I. Bojić-Nikšić

F. Arhiva autorice [AA]:

23. * (1977.), *Generalni urbanistički plan Splita, 3. knjiga – prijedlog plana*, UZD, Split, B. Kalogjera; N. Lušić; Dz. Marasović; T. Kozmar; S. Tedeschi; I. Šimunović; A. Bulić; S. Bjelajac; M. Marojević; J. Marušić; T. Marasović
24. * (1991.b), *Fotografija Branka Ostojica, ustupljena od Claudije Soldatic*

INTERNETSKI IZVORI

INTERNET SOURCES

1. <http://eng.archinform.net/projekte/1224.htm>
2. www.architetti.san.beniculturali.it/web/architetti/progetti/scheda-progetti
3. www.narodne-novine.nn.hr

IZVORI ILUSTRACIJA

ILLUSTRATION SOURCES

TABL. I. * 1973: 4

- SL. 1. Arhiva NTI
- SL. 2. KOŠIR, 1985: 152
- SL. 3. DAST-UZD
- SL. 4. DAST-UZD
- SL. 5. Arhiva EŠ
- SL. 6. Arhiva L
- SL. 7. DAST-UZD
- SL. 8. Arhiva autorice; DAST-UZD
- SL. 9. Arhiva NTI (foto: B. Ostojić); Arhiva autorice
- SL. 10. Arhiva VI (foto: V. Ivanisević)

SAŽETAK

SUMMARY

URBAN AND ARCHITECTURAL FEATURES OF BLOCK IV.A IN ŽNJAN, SPLIT

The paper analyses the program guidelines, urban planning and architectural competition, Master plan, architectural design and realization of the buildings in the central zone of the planned area Žnjan, as the only built structure of the big, entirely planned postmodern intervention in the City of Split during 1980ties. Comparisons show that the quality and versatility of the projects of the Žnjan Block IVa match those of remarkable European and world postmodern accomplishments from the same period.

The implemented *Master plan for the Žnjan block IVa* evolved from the winning urban competition entry by Zagreb architects Marijan Hrčić, Davor Mance and Neven Segvić, in tradition of urban planning in Split based on urban competitions (*The Schürman Plan*), and was made by urban planner of the *Urban Planning Institute of Dalmatia*, Ivana Bojčić, in 1986.

The detailed Master plan and associated studies required strictly defined building model with postmodern referrals to Diocletian's palace (organization of the *Roman castrum*) and urban grid of the 19th century in the town district Dobri. The detailed guidelines for the housing units, restricted architects mostly to designing the facades, similar to the urban planning conditions for IBA in Berlin in 1984 by Joseph Paul Kleihuis and Rob Krier for *Ritterstrasse Nord*, *Ritterstrasse Sud*, and *Rauchstrasse*. Despite the exact modern division on master plan and architectural project, the final result was a harmonious postmodern design.

The architectural projects of the twelve housing units are the works of six architects from Split: Petar Galić, Vjekoslav Ivanisević, Ante Kuzmanić, Ante Milas, Robert Plejčić and Edo Segvić. The facades of the buildings recall, in equal measure, the local building tradition and the postmodern application of historic styles. The achievements of the architects in building of *Rauchstrasse* and *Lützowplatz* housing from 1984 until 1987 in Berlin were obvious model for the project design of the Block IVa – the reinterpretation of the postmodern details by Dietrich Bangert, Mario Botta, Gianni Braghieri,

[Translated by author]

Klaus Theo Brenner, Giorgio Grassi, Edoardo Guazzoni, Bernd Jansen, Rob Krier, Hubert Hermann, Hans Hollein, Henry Nielebock, Aldo Rossi, Benedict Tonon, Oswald Mathias Ungers i François Valentiny is readily recognizable on Žnjan facades. However, the floor plans are not as postmodern inspired as facades due to mentioned strict urban planning propositions.

For example, the late modernist façade of the white corner building by E. Segvić is designed with reference to design of the building by Doris Zagar from 1936, and to architectural opus of Petar Senjanović in Split. The building stands out with the two postmodern porches in juxtaposition to the walls built from glass blocks.

The north façade of the building by A. Milas is designed with the reference to the stairs windows on the housing by Ungers on Lützowplatz and the urban villa by Hollein on Rauchstrasse in Berlin. Other postmodern items of the same façade are: division of the wall extent by pilasters into smaller areas, the quadratic ornaments made from plaster below windows, late modern horizontal balcony parapets of the ground floor and basement and attic. The horizontal lines of the north façade are reflected on the southern loggia parapets with division of the open area by small pillars, according to design of urban villas by Rossi and Brenner & Tonon on Rauchstrasse in Berlin.

The corners of the block next to the west façade of the building by P. Galić, have a postmodern cut of 45°, thus making reference to the *Eixample* plan for Barcelona by Cerdà y Sunyer. Other postmodern items of the same façade are the strong attic which incorporates the building into the entire block, and the late modern cutting of loggias and balconies under 45° angle, reflected in irregular room shapes inside the building.

The semicircular volume of the south facade of the building by A. Kuzmanić has a neo baroque tripartite division on horizontal and vertical axis. The central rounded wall canvas crosses over into two flanking wings additionally divided by small loggia pillars, and a moulding above the ground floor di-

vides the base from the corpus of the building which is topped by a moulding of brise-soleil. Other postmodern items such as the neo renaissance mouldings at the level of slab floors, finish of the ground floor transversal wall which resembles a two coloured pilaster, the mullioned window (*bifora*) created by division of the quadratic window by a small pillar, and „ancient roman” loggia parapet consisting of a square frames crossed with two diagonals, make reference to the architecture by Botta, Krier, Rossi and Venturi.

The south façade of the building by R. Plejčić shows similar postmodern tripartite division on horizontal and vertical axis. The central wall canvas, dismembered by vertical line of loggia pillars, crosses over into two flanking wings cut with French windows. Multiple mouldings divide the shaft from the base and the attic of the building. The postmodern progressive disclosure of the north façade was achieved by multiplying of the square stair window module to upper floors, a reference to detail by Mario Botta.

The postmodern accent on the axis of symmetry of the corner building by V. Ivanisević connects the east and the south facade with waved bays of balconies with the central semi-circular volume consisting of balcony parapets. Other postmodern items are: neo renaissance mouldings at the levels of slab floors and at the level of parapets and window benches, and metal trellis of balcony parapets, making reference to pattern of trellis by William Morris, and the moulded attic. The postmodern items of the north façade are: the semi-circular stair tower covered with square windows, a reference to angle loggias of the urban villas by Bangert & Jansen on Rauchstrasse in Berlin, late modern curved balcony parapets, and metal pergola on the top of the building as vernacular detail.

To conclude, the high level of urban planning and architectural achievements of the Žnjan block IV.a, and strong annunciation of the social changes through the architecture realized in the dawn of the Homeland War, suggest the need for protection of this architectural heritage.

DINA OŽIĆ BAŠIĆ

BIOGRAFIJA

BIOGRAPHY

Dr.sc. DINA OŽIĆ BAŠIĆ je honorarna docentica na Filozofskom fakultetu, Odsjek za povijest umjetnosti, Sveučilište u Splitu. Doktorirala je 2006. godine na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

DINA OŽIĆ BAŠIĆ, Ph.D., part-time Assistant Professor at the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Split, Department of Art History. She received her Ph.D. in 2006 from the Faculty of Architecture of the University of Zagreb.

